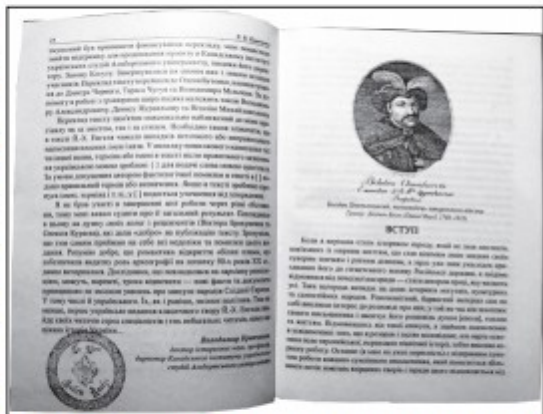

Енгель (не Енгельс): «Історія України» в острозькій експозиції

Ведучий рубрики **Микола МАНЬКО**, директор Державного історико-культурного заповідника Острога

Двісті п'ятдесят років тому народився **Йоганн Християн Енгель** (17 жовтня 1770 – 20 березня 1814 рр.) – австрійський історик, один із перших у світовій науковій літературі автор праць про минуле України та її народу, як окремої спільноти на мапі світової політики та історії. Він походив із німецької протестантської родини поселенців на землях словацько-українського порубіжжя, що належали до монархії Габсбургів. Навчався в Геттінгенському університеті, працював у придворній віденській канцелярії, де розглядали справи, що стосувалися підлеглих імперії народів, серед яких були й українці Галичини, Буковини, Закарпаття.

Наукові інтереси Й. Х. Енгеля стосувалися минулого Угорщини та України. У своїй «Історії Галича Володимир» (Відень, 1793 р.) він виклав історію Галицько-Волинських земель до 1772 р. (у цей рік Галичина й околічні території Волині ввійшли до держави Габсбургів), а через три роки була видрукувана його «Історія України та українського козацтва» (Галлія, 1796 р.). У своїй головній праці, високо цінюваній і в наші дні, Енгель заперечує російсько-імперську теорію про єдиний (чи триєдиний) руський народ, до якого шовіністи зараховують (і в наші дні намагаються зарахувати) й українців. Про це свідчать хоча б короткий витяг із передмови до книги 1796 р. «Україна, з точки погляду території, рівна королівству; це плідна земля, щедро обдарована природою; це – гранична межа між культурною Європою й нецивілізованою Азією, пасовисько й ворота численним азійським ордам, що намагалися залити Європу, і вже тим самим вона заслуговує на велику уважність. Тепер Україна входить у велику Російську імперію. Але як це трапилось, що вона опинилася під Росією? Як це трапилось, що незалежні козаки знайшлися під московським ярмом? Як це трапилось, що москалям пощастило накинути кайдани козакам, що були свого часу жахом турків, татар і поляків? Як це трапилось, що місце конституційного гетьмана, приналежного до козаків, за-

няв московський губернатор? Історія козаків мала також великий вплив на історію Польщі, Швеції, і Трансильванії. Без неї не можна уявити собі розквіт і занепад Польщі...».

Без праці Енгеля неможливо уявити подальший розвиток української історіографії. Ця книга, як зазначають сучасні автори, «по суті є першою цілісною синтезою минулого України», адже з'явилася за чверть століття до появи подібного дослідження **Дмитра Бантиш-Каменського**.

В експозиції музею книги та друкарства Державного історико-культурного заповідника Острога відвідувачі мають можливість оглянути рідкісний примірник видання праці Енгеля присвяченої історії України. Книга відкривається на сторінці з портретом великого гетьмана Богдана Хмельницького, постать і діяльність якого була високо оцінена європейським німецькомовним істориком. За нашими даними, це єдиний примірник видання книги Енгеля з україністики на всіх теренах Великої Волині. А перший повний український переклад праці Енгеля з'явився у революційному 2014 році в Харківському видавництві «Факт». Жаль, що накладом усього 500 примірників.